איתיביה רבא לרב נחמן בעל לאו בכלל בריות הוא ◦) והתנן נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עינוי נפש הן ויפר לה לעולם (פ) אימא לך◦) שאני הכא דמוכחא מלתא דעל היתרא קאסרה נפשה: יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה: ולא קתני ובמעשר עני והתניא ◦) בברייתא ובמעשר עני ◦) אמר רב יוסף ל"ק הא רבי אליעזר הא רבנן דתנן ◦) ר"א אומר אין אדם צריך לקרות שם על מעשר עני של דמאי וחכ"א

איתיביה רבא לרב נחמן. דאמר בעל לאו בכלל בריות הוא: ותהא נטולה מן היהודים. לכשמתגרש אסורה ליגשת להכי קאמרה ונטולה◦) אני מן היהודים אלא אהנה (ג) מתמשמשו דהיינו דומיא דהנאת תשמישך עלי וכדרב◦) דאמר כל כי האי גוונא חיל נדרא והשתא מיהדר ליתיווי מיוסתא דרב נחמן אי אמרת בשלמא בעל לאו בכלל בריות הוא אהכי יפר חלקו דכי אמרה נטולה אני מן היהודים הוי בעל בכלל ואיתסר ליה מתשמש והוו להו דברים שבינו ובינה ואהכי יפר כל זמן שהיא ברשותו ולכי נפקא מיניה חיילא נדרא כשאר דברים שבינו ובינה היינו דקתני ותהא נטולה מן היהודים לכשתצא ברשותו של זה שאינה יכולה ליגשת לאחרים: אלא אי אמרת דבעל לא הוי בכלל בריות. ומפשטו◦) דכי אמרה ונטולה◦) אני מן היהודים דלא הוי בעל בכלל (ג) משום דאמרינן נדרי עינוי נפש הוא הואיל ולכשתגרש או תתאלמן לא תוכל להגשת לכל אדם אהכי קרי ליה מהשתא עינוי אע"ג דהשתא כל זמן שהיא תחתיו אינו עינוי נפש דידה והואיל ועינוי נפש איתון אמאי יפר חלקו כשתגרש מתחתיו אל הנדר◦) ויפר לה לעולם כשאר נדרי עינוי נפש אלא ש"מ דבעל בכלל בריות הוא ובנדרים◦) שבינו לבינה הוא מאן דפריך הכי ס"ל דאי לאו משום דבעל בכלל בריות הוא הוה אמינא דתשמיש עינוי נפש הוא ולא כרב נחמן דאמר לעיל [פא:] דתשמיש דברים שבינו לבינה הוא אליבא דר' יוסי: שאני הכא דמוכחא מילתא דעל היתרא קאסרה נפשה. כלומר אבעל קאסרה נפשה משום דלדידיה היא דמשתריא אבל לשאר עלמא לא אצטריכא למידר אלא קא משתריא (ד) בהכי דאשתא אית היא: והתניא בברייתא. בהך פירקין דמעשר עני מני לאתהנויי: ר' אליעזר אומר. הלוקח פירות מעם הארץ בשנה השלישית ובא לו להפרישם מעשר עני אינו צריך לקרות עליו שם מעשר עני למעשר ראשון ליכא למיתם דליתי לו דאתיה אלא יבואם עם הארץ וליתיב ליה ולתרומה ליכא למיתם אלא נתנהו עמי הארץ על התרומה לחיים בה עון מיתה ומעשר שני ליכא בשנה השלישית אבל בתרומה מעשר מיתייב אלא למדנו בה עון מיתה אלא (ה) מהיקשא דתרומה גדולה◦) והואיל ולא כתיב בה בפירוש מיתה משו"ה לא ליתי ע"ה [להיקשא] ולא מפרש ממנה תרומת מעשר ועל (אותו) מעשר עני אין צריך לקרות עליו אפילו שם מעשר: וחכ"א

דנודר מיודרי היס לאחר שלשים ויש כאן אדם שבשעת נדרו הוא מיודרי היס ולאחר מכן קודם שלשים יום נעשה מיושבי יבשה דאלי ליה האי דינא בפלוגתא דר' שמעאל ור' עקיבא [לקמן פט.] ולדידן קי"ל◦) כר' עקיבא אסור בו כיון שהיה מיודרי היס בשעת נדרו וכדכתיבא◦) הא ירושלמי בהלכות הרמב"ן ז"ל בפרק אלו נדרים וכדכתיבנא לה נמי לעיל (דף ג.) וכיון דאלי ליה להאי דינא בפלוגתא דר' שמעאל ור' עקיבא מיניה דכי היכי דבאותן שהיו בשעת נדרו יורדי היס ואח"כ נעשו יושבי יבשה אסור לר' עקיבא ומותר לרבי שמעאל הכי נמי כי הוי איפכא דהיינו באותן בני אדם שהיו בשעת נדרו יושבי יבשה ולאחר מכן נעשו יורדי היס אסור לר' שמעאל ומותר לר"ע. ולפוס האי פירושא דפרש"י לא אתי הא ירושלמי כגמרא דילן דהא הכא מסקינן דהכי דבעל לאו בכלל בריות בשעה שנדרה אפי' כי כשנתגרשה אסורה בו מפני שחזר להיות בכלל בריות אלמא לאו בתר אמירה נלמוד אזלינן. וכי תימא רב נחמן מוקי לה לאתמי' כר' שמעאל דאזיל בתר שעה שהנדר חל בה ומש"ה קתני דמתגרשה אסורה ליהנות מבעלה ליתא דהא סתם לן תנא בהאי פירקא כר"ע דתנן לקמן אמרה הריני נזירה לאחר י' יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים יום אין יכול להפר אלא ודאי כי קתני דמתגרשה אסורה לבעלה אפילו רבי עקיבא מודה בה הלכך להאי פירושא גמרא דילן לא אתי כירושלמי. ונראה לי דליכא למימרך בהא דבני מערבא כיון דגמרא דילן פליגא עלה דלפוס גמרין אסור בין בבני אדם שהיו בכלל לשונו בשעת הנדר בין בבני אדם שהיו בכלל לשונו לאחר מכן וסברין דר' עקיבא לא קשיא להא◦) מלתא אלא משום דהא מילתא תליא בלשון בני אדם וגמרא דילן סברין דבכלל לשון בני אדם כולהו בכלל וכ"ע במילתיה בתר דרשא דקראי דייק ליה הכי דלא שייך אתם לשון בני אדם כלל ומירושלמי לא סברי הכי אלא סברי דהנודר מיודרי היס ולאי להנהו דהוו יורדי היס בשעת עיקר נדרו קא מכוין ומש"ה ליתא בהא מלתא כלל אלא בלשון בני אדם שכולן הוא עיקר נדרו אם שעת האמירה או שעת החלות ומש"ה אמרינן התם דאלי בפלוגתא דרבי שמעאל ור' עקיבא◦) האי הוא פירושא דירושלמי ומאן דלא מפרש ליה הכי לא סבר ליה◦) מידי וגמרא דילן סברינן דלא תליא בהא מלתא כלל אלא בלשון בני אדם שכולן בכלל. ובריתא דמיימיני בפ"ק דב"ב דייקא נמי הכי דתניא התם (דף ח.) המודר הנאה מאנשי העיר ובא אדם אחד ונשתהא עמהם כל שהשה אם שיש עשר אדם אסור ליהנות ממנו ומדקתני לה סתמא משמע ודאי אפילו בא לעיר אחר שנדר אסור בו. וכ"כ הרמב"ם ז"ל סתם בפ"ט מהלכות נדרים (הלכה י) כן נ"ל. ואפשר שהרמב"ן◦) ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בבני אדם שהם בכלל לשונו בשעת אמירה אע"פ שאינן בכלל לשונו בשעת חלות הנדר דהאי דינא ליתיה בגמרא דילן אבל לא לסמוך על הירושלמי בהלכתיה ובטעמיה. אי נמי דירושלמי גופיה לאותם בני אדם שהם בכלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון בני אדם בגמרא◦) דילן אבל דנזיל אף בתר אמירה

מפיק מדר"ע: **איתיביה רבא לרב נחמן וכו' נטולה אני מן היהודים. אלמא הגאת תשמישם עליה: ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא למה לה הפרה. הא אינו לא הוי בכלל איסור: שאני הכא דמוכחא מילתא דאהיתרא קא אסרה נפשה. לעולם בעלמא לאו בכלל בריות הוא** אבל הכא כשאוסרת עליה הגאת תשמיש ואומרת נטולה אני מן היהודים ע"כ דעתה הוא שיהא בעל בכלל איסורא דאהיתרא קאסרה נפשה דבשאוסרת למה לה למיסר כבר אסורה ועומדת ומין דלית לה היתרא אלא בתשמיש בעלה ע"כ עיקר נדרה הוא לאסור הגאת תשמישו הלכך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נמחי דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא. ומפרקינן שאני הכא דמוכחא מילתא דאהיתרא קאסרה נפשה דנטולה אני מן היהודים תשמיש משמע ולאו הגאת פירות ונכי דבעלמא בעל לא הוי בכלל בריות הוא ומ"ש נדרי עינוי נפש הוא ליפר לה לעולם [שם] דמפר בין לעצמו בין לאחרים. דליכא למימר נטולה אני מהגאת פירותיהם של יהודים בעודן שלהן קאמרה אבל אי זבין להו בעל מותרת בהן דא"כ אמאי יפר חלקו. ומפרקינן שאני הכא דמוכחא מילתא דאהיתרא קאסרה נפשה דנטולה אני מן היהודים תשמיש משמע ולאו הגאת פירות ונכי דבעלמא בעל לא הוי בכלל בריות הכא הוי משום דמוכחא מילתא דאהיתרא דהיינו תשמיש דבעל קאסרה נפשה: **אין אדם צריך לתרום תרומת מעשר) [לקרות שם על מעשר עני של דמאי.** אלוקח מעשר האדם צריך לעשר ולתרום תרומת מעשר ונתנה לכהן ומעשר ראשון גופיה

מעכו

דלא צריך אלא אפילו לקרות עליו את הפסק ולומר מעשר עני של כדי זה יפה בשפוטו או בדרומו נמי לא צריך [מכות טז:].

שאני הכא דמוכחא מילתא כו'. [אע"ג] דבעלמא לא הוי בעל בכלל בריות הכא מוכחא מילתא דהוי בכלל יהודים שאינה צריכה לאסור עצמה אלא ממי שהיא מותרת לו. ויש"ג **ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עינוי נפש ויפר לעולם.** וה"ק דאי בעל לא הוי בכלל בריות הוא ס"ל דאי בעל לא הוי בכלל בריות הוא ס"ל נטולה אני מן היהודים. ואע"ג דאמרינן כיון דבעל לאו בכלל בריות הוא אינו יכול להפר (אלא משום) [אפס שאני דאמרה] קושם שאני נתנה לבריות (ומותרת) [ומותרת] בפירותיהן כדפי' לעיל [ד"ה אימא], אבל נטולה אני מן היהודים תשמש מפירותיהן הלכך אסורה (לכם) [בהן] אף אם יתכבדו לאחרים. ומשמעו לא קשיא ליה דה"ק יפר חלקו שאפילו אחרים בעודה אחתיו ותעמוד אלמא דקאמר דאי הוי בעל בכלל בריות הוא ומשמעו: ומשני **שאני הכא דמוכחא מילתא.** כלומר לשנא דנטולה אני מן היהודים משמע דמתשמש קאמרה ונעל הוי בכלל דאהיתרא קאסרה נפשה. ולשנא קמא מבריות ופשוט יותר, אלא דאפשר דקשה לו משום דאיכא למימר דלעולם בעל לאו בכלל בריות הוא והאי דלגרע לספר חלקו כדר"ג דלעיל [דף פא:] גבי הסיג שלא אלינו מעתן וה"ג לפוס ריסמא דעלמא בעל [ד] בכלל בריות הוא, ולכך נדחקו לעשות גירסא אחרת: **אין אדם צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי.** הלוקח תבואה מע"ה צריך להפרישם מעשר ראשון ומעשר שני מספק אבל מעשר עני אין צריך:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) לקמן 5: [לעיל פא:], ב) [מוקפת פ"ז], ג) [מכות טז: ע"ש], ד) ממלי פ"ד מסנס ג מכות טז:, ה) עי' גיטין לא ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לעולם שאני הכא כל"ל ומיהת אימא לך נמחק: (ב) רש"י ד"ה ותהא וכו' מתשמושין דסייגו וכו' והוה לה דברים שבינו וכו' והיינו דקתני: (ג) ד"ה אלא אי אמרת וכו' דלא הוי בעל בכלל וא"כ בע"כ יפר חלקו דקתני היינו לאחר שתתגרש משום דאמרינן וכו' הואיל דלכשתתגרש וכו' וכשתצא מתחתיו וכו' ומאן דפריך הכי סמיכא ליה וכו' דאמר לעיל. נ"ב המלה דף פא: (ד) ד"ה שאני וכו' קא מיסתריא להו דאשתא אית: (ה) ד"ה כי אלעזר וכו' אלא מהיקשא. נ"ב ובריש מסכת דמאי פירש הכא בתרומה מהיקשא ע"ה תרומה גדולה ולא תרומת מעשר:

הגהות וציונים

א) צ"ל אמר ליה (הגי"ש). בכו"מ אל": ב) צ"ל נטולה (הגי"ש): ג) צ"ל וכדרב כהנא (הגי"ש, באה"מ): ד) צ"ל ותפרש (באורות המים): ה) כאן הס"ד ומה"ד יפר כצ"ל (הגי"ש): ו) צ"ל ובנדרים (הגי"ש, באה"מ): ז) צ"ל דקיי"ל (כתה"י): ח) בכתה"י ובדכתי': ט) צ"ל לא אתיא לאתי מלתא (הגי"ש): י) צ"ל ביה (כתה"י והגי"ש): כ) בכת"י שאף הרמב"ן ז"ל לא הביאו בהלכותיו: ל) צ"ל בגמרא (הגי"ש, באה"מ): מ) יש להוסיף נדרי עינוי נפש הן ויפר לעולם, כלומר (באה"מ וכע"ז בתפ"ל): נ) נוסף ויפר לה לעולם (באורות המים): ס) נוסף ושאני נטולה מתשמיש קאמר (הגי"ש): ע) צ"ל בלא הפרשה (באורות המים): פ) צ"ל בעל לאו בכלל (דבש חמר):

פירוש הרא"ש

והתנן נטולה אני מן היהודים בו'. ה"ג ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא חלקו אמאי צריך להפר. דמי שאינו בכלל בריות גם אינו בכלל יהודים וא"כ מלקו אמאי צריך לספר וכדי לא אקרא עצמה עליו:

ליקוטי רש"י

אין אדם צריך לקרות שם על מעשר עני. [דאמרינן] (סוטה דף מח.) דיתקן כס"ג שלא בכל גמול שבגמל ולא אם עמי אלכך תשודין על המעשרות פון מתרומה גדולה אמר לגן ליגרגל בגיי כשם שהתרומה ממיתה כך הטעל ממיתה עמד ותיקן הלוקח מעם הארץ יפרש כל המעשרות ומעכב לעצמו ואוכל מעשר ראשון שהרי מוחר לזרים ומעשר שני אוכלו בירושלים ואם שנה מעשר עני היא נתלקו ר' אליעזר וחכמים ואקמר ר' אליעזר דלא מיעבר אפרוש מספק

מעכבו לעצמו אחר שהפרישו שהרי מותר לזרים והמוליא מחבירו עליו הרשות שלא הפרישו עם האדם. אבל מעשר עני אין נדר להפרים דסברא ליה לרבי אליעזר דאפילו ולאי שלא הפרישו מן הכרי אינו מוצל שיהא אוכלו במיתה הלכך אינו מפרישו מספק:

וחכ"א קורא שם. [דאם] ולאי לא הפרישו הוי עבל ויהא האוכל מן הכרי במיתה אע"פ שמתוקן לגמרי ואין צריך לתקן אלא להפרים מעשר עני הלכך מפרישו[ד] מספק דספקו מוצל: **קסבר ספקו אינו טובל.** הוא הדין לולאי אלא משום דספקיה נקטינן נקט ספקו. וכיון דספקו אינו מוצל קסבר לית בה טובת הנאה דטובת הנאה בטובל ואינו טובל תליא דכתיב[ה] ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו ודרשינן[ו] דבעתידים לתרום הכתוב מדבר ומדכתיב לא יחללו משמע דטובל [והכי] דטבלי תלה הרמתן בבעלים לומר שטובת הנאה שלהם דכתיב את אשר ירימו וכמאן דכתיבא בהו נתינה דמי הלכך דוקא בדטבלי איכא טובת הנאה לבעלים אבל בדלא טבלי לא ומעשר עני למאן דאית ליה ספקו אינו טובל לית בה טובת הנאה לאיכא הלכך יכולה ליהנות ממעשר עני דהפקרא בעלמא הוא. ומאן דאמר קורא שם קסבר ספקו טובל דמשום הכי צריך לקרות שם וכל שספקו טובל לית בה טובת הנאה לתיבא בעלמא הוא. ומאן דאמר לית בה טובת הנאה אינו טובל לית בה טובת הנאה הלכך יכולה ליהנות ממעשר עני דהפקרא בעלמא הוא. ומאן דאמר קורא שם קסבר ספקו טובל דמשום הכי צריך לקרות שם וכל שספקו טובל לית בה טובת הנאה לתיבא בעלמא הוא. ולאי מפרשי ליה לא מצא עניים ליתן להם הלכך כי משמע עניים מיבעי ליה למיתב להו (ה) והכהוא מעשר כיון דכתיב בה נתינה לית בה טובת הנאה נמי כתרומה דכתיב בה נמי נתינה תתנו תרומה לכהן[ו]: והא דקתני בברייתא דיכולה ליהנות ממעשר עני בחומו המתחלק בעוד שהוא בגורן דההוא כתיב בה[ז] והנחת בשעריך דהיינו בשעת הגורן והכהוא לית בה טובת הנאה דהא אינו מנח ליה אתם ושקיל ליה כל מאן דבעי ואהכי שריא לאיתהנויי בה: יטלו בעל ברחו. מתנת כהונתם דלהו דידיה קא שקלי אלא דלהון. אלמא מדקתני יטלו בעל כרחו דטובת הנאה לחיא ליה אפסר[ח] למיתן לכהן ולוי אחר שמחזיק לו טובה לו הוי ממון ולא מיתחזי כמאן דמיתהני מיניה: **אימא סיפא** כו' **יטלו אחרים.** אבל להני מלי לעכב דלא שקלי אלמא טובת הנאה ממון: *)**דרבי** (ו) אומר. משלם לו דמי טבלו סבר דטובת הנאה שהיה שלו בחומה מתנות כהאי טבל שהיה נותן לכהן שילקה הוי ממון ולהכי משלם לו דמי טולו:

*) עיין לקמן פאמ"ר

ורבי

וחכ"א קורא שם ואין צריך להפריש מאי לאו למ"ד ספקו (ט) טובל קסבר אית ליה טובת הנאה וכיון דאית ליה טובת הנאה לא מהניא ולמאן דאמר [אינו] קורא שם קסבר ספקו אינו טובל וכל שספקו אינו טובל לית ליה טובת הנאה ושרי ליה לאיתהנויי אמר ליה אביי דב"ע ספקו טובל ור' אליעזר ורבנן בהא קמיפלגי רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני כיון דאילו מפקר נכסיה והוי עני ושקל ליה הוא לית ליה פסידא ורבנן סברי נכסיה לא מפקר אינש דמזרחת דלמא זכי בהו אינש אחרינא הלכך נחשדו רבא אומר[ט] כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית דכתיבא ביה נתינה[א] ונתת ללוי לגר וגו' מש"ה אסור ליה[ב] לאיתהנויי כאן במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות כיון דכתיב ביה[ב] והנחת בשעריך שרי ליה לאיתהנויי: כהנים ולוים נהנין לי יטלו כו': אלמא[ג] טובת הנאה אינה ממון אימא סיפא כהנים אלו ולוים אלו נהנין לי יטלו אחרים אבל להני לא אלמא טובת הנאה ממון אמר רב הושעיא[ד] לא קשיא הא רבי והא ר' יוסי ב"ר יהודה דתניא[ה] הגונב טבלו של חבירו ואכלו משלם לו דמי טבלו דברי רבי רבי יוסי בר"י אומר אינו משלם אלא דמי חולין שבו מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי

מאי לאו מ"ד ספקו אינו טובל. דהיינו ר"ל (ב) אומר אינו צריך לקרות שם קסבר אפי' במעשר עני ולאי לית ליה טובת הנאה אלא כל עני שיבא תחילה יטלנו בעל כרחו והוא"ל[ד] דקיל כולי האי לתן ספקו טובל איכא נמי האי קיומא לתן בה טובת הנאה מה שאין כן בתרומה דספקה טבלה ויש בה טובת הנאה כדאמרינן[ה] אומר אדם לחבירו טול אלא זה ותן תרומתך לבן בתי כהן. ולמאן דאמר קורא שם טולה[ו] מתניתין מתוקנת אליבא דתכמים: **אמר ליה אביי דכולי עלמא ספקו טובל בו'.** והלכך מתני' דלא קתני מעשר עני דברי הכל היא דכיון דספקו טובל בודאי לית בה טובת הנאה ואהכי איכא יכולה ליהנות ממנו אבל בריית דקתני דאכלה נמי במעשר עני לא אליעזר (ג) היא ולא רבנן: **רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ על הפרשת מעשר עני.** דולאי מפרשי ליה דלא איכפת להו דהדר קא אכלי ליה דכיון דלאי בעי מפקר להו לנכסיה כו': **רבנן סברי.** ולאי נחשדו ולא מפרשי (ד) והא דאמר דמפקר להו לנכסיה הא לא עבדי דסבר לי מפקרינא לנכסאי דלמא אתי אינש אחרינא וזכי בהו הלכך נחשדו: **במעשר עני המתחלק בתוך הבית.** לאחר שהכניס תבואתו לאוצר ולא הפרים ממנה מעשר עני בגורן לפי שנאנס או שלא מצא עניים ליתן להם הלכך כי משמת עניים מיבעי ליה למיתב להו (ה) והכהוא מעשר כיון דכתיב בה נתינה אית בה טובת הנאה נמי כתרומה דכתיב בה נמי נתינה תתנו תרומה לכהן[ו]: והא דקתני בברייתא דיכולה ליהנות ממעשר עני בחומו המתחלק בעוד שהוא בגורן דההוא כתיב בה[ז] והנחת בשעריך דהיינו בשעת הגורן והכהוא לית בה טובת הנאה דהא אינו מנח ליה אתם ושקיל ליה כל מאן דבעי ואהכי שריא לאיתהנויי בה: יטלו בעל ברחו. מתנת כהונתם דלהו דידיה קא שקלי אלא דלהון. אלמא מדקתני יטלו בעל כרחו דטובת הנאה לחיא ליה אפסר[ח] למיתן לכהן ולוי אחר שמחזיק לו טובה לו הוי ממון ולא מיתחזי כמאן דמיתהני מיניה: **אימא סיפא** כו' **יטלו אחרים.** אבל להני מלי לעכב דלא שקלי אלמא טובת הנאה ממון: *)**דרבי** (ו) אומר. משלם לו דמי טבלו סבר דטובת הנאה שהיה שלו בחומה מתנות כהאי טבל שהיה נותן לכהן שילקה הוי ממון ולהכי משלם לו דמי טולו:

*) עיין לקמן פאמ"ר

ורבי

אלמא טובת הנאה אינה ממון. מדקתני דכהנים שנאסרו בהנאתו טולין תרומתן: **הא רבי והא ר' יוסי בר' יהודה.** ריש"ל ר' יוסי בר' יהודה דס"ל בטובת הנאה אינה ממון וסיפא רבי דסברא ליה בטובת הנאה ממון: **משלם** לו דמי **טבלו.** דמי טולין שבו ודמי תרומות ומעשרות לפי טובת הנאה שיש לו בהן

לסברא

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ט מהל' מעשר הלכה ב ג סמג עשין קלו:

כז ב מיי' פ"ז מהלכות מלכים הלכה י:

כח ג מיי' פ"ב מהלכות גזילה הלכה ד:

ליקוטי רש"י

קורא שם ואין צריך להפרישי. דכיון שקרא עליו שם יצא הכרי מתורת טבל ושאר המעשרות הוא צריך להפרים על כרחך לפי שצריך להפרים ממעשר לאשון תרומת מעשר וליתנה לכהן שהיא ממיתה לזרים ומעשר שני צריך להעלותו לירושלים ולאכלו [מכות יז:]. **טובת הנאה.** דבר מועט שאינו אלא מחיוק טובה שקורין גרי"ד משיק לון [כתובות פה:]. דבר מועט דתניא (מכותות כז.) רבאי יאשיה אומר לתמירו הילך אגוז ותן כל תרומתך לבן בתי כהן והיינו טובת הנאה שיש לו ליאשיה וכו' שבשאי לתתה לכל כהן שילקה ולישול דבר מועט מאוהבו של כהן כשהיל שיתנה לו [פסחים מו:]. **משלם לו דמי טבלו.** אף דמי תרומה ומעשר שני. **אלא דמי חולין שבו.** אבל בתרומה ומעשר אמר ליה לאו בעל דברים בידי אם כשיבא כהן גם הוא לתבעו ידתהו ואמר לא לך אתנה כי אם לכהן אחר [קדושין נח:].

הגהות וציונים

ט) צ"ל **אבר** (הגי"ש. כ"ר"ן): **ב)** נדצ"ל **לה** (ר"ש דפסר): **ג)** [בשאלתות פ' קרח איתא רב יוסף] (גליון): **ד)** צ"ל **דהואי"ל** (באה"מ): **ה)** נדצ"ל **כו'** (הגרז"ס): **ו)** ביה **נתינה** כצ"ל והס"ד ומה"ד "והנחת" (הגי"ש ועי' ב"ח): **ז)** צ"ל **דאפשר** (באה"מ): **ח)** גיר' רב"א הלכך **קורא שם** מספק: **ט)** **ולמימר** (כת"י): **י)** בכת"י נוסף **לגר**: **כ)** בהגי"ש נוסף **ולא מיתנא מלהפרישי**: **ל)** בהגי"ש נוסף **ופירש"י**:

תוספות

קורא שם. ומפרשי לעצמו דהמוליא מחבירו עליו הרשות דשמא עם האדם הפרישו: **ואין צריך להפרישו.** כלומר אין צריך לתתו לעני: **ספקו אינו טובל.** כלומר ספקו אינו אוסרו משום טבל דכי נמי לא הופרש מותר לאכול אימור. ולאו דוקא ספיקו דס"ס ולאי דהוי כדאמרינן [גיר] לקט ופאה [דאם] לא הגיעם לתן טולין אתטלה, וכיון דספקו אינו טובל ולאי לית בה טובת הנאה [בבעלים] ושרי לאיתהנויי. ותימה מה ענין טובל אצל טובת הנאה דאילו דינא דטובת הנאה נקטא לן בפרק הזורע (מולין קלא.) דהכי דתמיר בהו ונתת אית בהו טובת הנאה והכא לא מתיב ונתת. ואומר הר"ר דוראי טובל דמתיב לא יחללו את קדשי בני ישראל [אם] אשר ירימו ודרשינן (פסחדרין פג.) בעתידים לתרום הכתוב מדבר, וכיון דמתיב בהו ירימו דמתן דמתיב ונתת דמי: **ומ"ש צריך לקרות שם** וכו'. מתניתין כרבנן ובריית"א כר"ש: **דס"ל: דלמא דב"ע ספיקו טובל.** אבל אינו טובל לא מצי למימר דס"ל אמאי קורא שם: **לא נחשדו** וכו'. לתן לו דספק [ד]: **במעשר עני המתחלק בתוך הבית.** דאמר בפרק הזורע (מולין קלא.) מעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה דמתיב בה נתינה [ו] דמתיב ונתת ללוי לגר ליתום ולאלמנה וכנגד הגרנות כתיב ונתת בשעריך והיינו כמו תעזור, וכ"ת מפרש דבספרי[ב] דמי להני קראי אהדדי כתוב אחד אומר ונתת וכתוב אחד אומר והנחת [הא כילד] בזמות הסמה יעתנו בבית כן יעוקם מן הגשמים, הלכך אז מתחלק בבית ואז יש בו טובת הנאה לבעלים: **אלמא טובת הנאה אינה ממון אימא סיפא** וכו': **[דרבי סבר] טובת הנאה ממון.** ולכך משלם דמי תרומה שו. ולישל דרבי יוסי בר' יהודה וסיפא דרבי:

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [מכות יז. ע"ש], **ו)** [בכורות מה. וש"נ], **ז)** [פסחים מו: ב"מ יא: קידושין נח: (מולין קלא:), **ד)** קדושין נח: תוספתא דמעשר שני פ"ב, **ה)** בכורות כז., **ו)** ויקרא ז לב (ע"ש דקאי בחזה ושוק), **ז)** ויקרא כב טו, **ח)** [בגיטין פג. זמחיס יא:], **ט)** גם בתוס' יבמות ק. ובחולין קלא. ד"ה מעשר עני הביאוהו ובספרי שלפנינו ליתא.

הגהות הב"ח

(א) גב' מאי לאו למאן דאמר ספיקו אינו טובל קסבר לית ליה טובת הנאה וכיון דלית ליה טובת הנאה שרי ליה לאתהנויי ולמאן דאמר קורא שם קסבר ספיקו טובל ומ"ל שספיקו טובל אית ליה טובת הנאה ולא שרי ליה לאתהנויי כל"ל: **(ב)** רש"י ד"ה מאי לאו וכו' ר' אליעזר דאומר וכו' דקיל כולי האי לתן בה טובת הנאה איכא נמי האי קיומא דאין ספיקו טובל מה שאין כן בתרומה: **(ג)** ד"ה אמר ליה אביי וכו' לא רבי אליעזר. כ"ג כלומר ואכמי קשו מתניתין ובריית"א דלהדיי: **(ד)** ד"ה רבנן וכו' דהא דאמרת דמיפקר: **(ה)** ד"ה נחשדו עני וכו' להו דבההוא מעשר וכו' שהוא בגורן דהוה לא כתיב ביה נתינה אלא ונתת בשעריך כל"ל והל"ש: **(ו)** ד"ה דרבי דאומר משלם וכו' שהיה לו נתומה מתנה:

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה **רבא אמר** וכו' והי"פ. עיין יומא דף ק ע"א תד"ה מ"ש:

תורה אור השלם

א) כִּי תִכְלֶה לְעַשֵּׂר אֶת כָּל מַעֲשַׂר תְּבוּאָתֶךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ: [דברים כו, יב]

ב) מִקְצַה שָׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת כָּל מַעֲשַׂר תְּבוּאָתֶךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא וְהִנַּחְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ: [דברים יד, כח]

פירוש הרא"ש

והכמים אומרים קורא שם. נפטרו לו בדרומו, וקיימות מקום הוי כספרים: **ואין צריך להפרישו.** כי אין צריך ליתנו לעניים מספק: **קסבר ספקו אינו טובל.** אינו אוסר משום טבל, והוא הדין נמי דאפשר אינו טובל דאי הוה ודאי [מובל] הוא הדין ספקו נמי דהא גזרו על דממלי, והאי דנקטו ספקו משום דבמאלי אייתי וכל ספקו אינו טובל אין בו טובת הנאה לבעלים לכיון דיטול לאכול הטבל אבל הפרשת מעשר עני הוי בלאלי לא כתיב בהו ונתת דאי אי נמי לא מפרש ולא יהיו הלכך לא תהיו טובת הנאה לבעלים: **כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית.** בספרי[ב] דמי להני קראי אהדדי כתיב ונתת וכתיב והנחת בשעריך הא מילד בזמות הסמה שמונת בגורן קריון בית והנחת בשעריך ואין בו [טובת הנאה] בזמות הגשמים צריך להניחו לבית שלא יפסד בשדה קריון בית ונתת יש בו טובת הנאה: